

## Excursie naar Duitsland

*Bertie Velthuis*

**Zaterdagmorgen, 31 mei 2014 9.00 uur, verzamelen zich de deelnemers bij het station van Borne voor de excursie met de bus van Ben Brok naar diverse plaatsen in Duitsland. Het zonnetje doet aan een heldere hemel goed haar best. Het wordt een mooie dag met temperaturen van rond 20° C. We treffen het, immers twee dagen geleden werd nog de koudste 29<sup>ste</sup> mei, sinds hiervan registratie werd gemaakt, gemeten.**

Om ongeveer 9.45 uur komen we aan bij de steengroeve te Gildehaus. Hier worden we opgewacht door de Duitse bedrijfsleider van het steenhoudersbedrijf Moser, vergezeld van een Nederlands sprekende collega. Ze geven uitleg over de wijze waarop in vroegere tijden de in de groeve gewonnen stenen op wagens, getrokken door paarden, werden geladen om te worden vervoerd naar bouwplaatsen in de Nederlanden en Ost Friesland. Veelal werden de zandsteenblokken in Nordhorn op schepen geladen en op de Vecht, via Zwolle, naar het westen vervoerd. Rond 1600 n. Chr. waren in de groeven rond Gildehaus 2.200 mensen werkzaam en was de winning van zandsteen in het gebied een belangrijke bron van inkomsten. De zandsteen van Gildehaus en omgeving is ongeveer 125 miljoen jaar geleden ontstaan door afzetting van zand (en kalk) in zee. Gedemonstreerd werd hoe de grote zandsteenblokken werden "gespleten". Door deelnemers van de excursie mochten de hamer gebruiken.

De ruwe zandsteenblokken worden thans voor verdere bewerking naar het bedrijf in Nordhorn getransporteerd. Ook daar werden we door de mensen van Moser allerhartelijkst ontvangen. We genoten in een van de bedrijfshallen van een uitstekende lunch, ja ook mit küchen. De ruwe zandsteenblokken worden met machtige machines gezaagd tot handzame blokken. Hieruit worden allerlei kleine bouwonderdelen als deuromlijstingen, raamdorpels, afdekstenen enz., enz gemaakt. Ook worden ornamenten en beelden vervaardigd.

Na een tochtje van ongeveer een uur bereikten we het Varus Museum, gelegen nabij Bramsche in het Osnabrückerland. Onze groep werd in tweeën gesplitst en elk kreeg, door een voortreffelijke gids, naar wens in het Nederlands of Duits, uitleg over hetgeen hier in 9 na Chr. is gebeurd. Tijdens de verplaatsing van de Romeinse "kolonie" van het zomerkamp aan de Weser naar het winterkamp rond o.a. Xanten zijn drie Romeinse legioenen hier in een hinderlaag gelokt. De Germaan Arminius had met vier Germaanse stammen een verbond gesloten en leidde deze aanval. Hij had zijn militaire opleiding in het Romeinse leger genoten. Tot vlak voor de slag maakte hij hier nog deel van uit. Hij was dus volledig op de hoogte van de vechttactiek en -techniek van de Romeinen. Dezen hadden hiervoor bewegingsruimte, een vrij veld nodig, wat hen

bij de Varusschlacht juist geheel ontbrak. De Romeinse legioenen, elk bestaande uit 6.000 man, werden vernietigend verslagen. Slechts enkele tientallen Romeinen wisten te ontkomen. Eind 80-er jaren van de vorige eeuw is pas ontdekt waar deze historische slag precies heeft plaatsgevonden. Nog steeds vinden er opgravingen plaats en worden, veelal kleine stukken, van de rijke uitrusting van de Romeinse legioenen, gevonden.

Onze volgende stop betrof het stadje Tecklenburg dat we gedurende een uurtje konden bezichtigen. Velen van ons gezelschap hebben op een van de gezellige terrasjes een drankje genoten. De excursie werd afgesloten met een goed diner in het restaurant Die Drei Kronen. Traditie is dat iedere gast een lepel Tecklenburger kruidenbitter wordt aangeboden.

De terugreis verliep voorspoedig. Om ongeveer 20.30 uur waren we weer in Borne. We kunnen terug zien op een geslaagde excursie.



*Gezichtshelm van een Romeinse officier  
Foto: Ton Boswenger*

*\*Een uitgebreide fotoreportage is te zien op:  
[www.heemkundeborne.nl](http://www.heemkundeborne.nl)*